

Kesä 1992

Ajattelin panna paperille muutaman asian, jota voinet käyttää hyväksi neuvottelussa.

Koulussa pidettävillä ulkopuolisilla kokeilla voi olla useita erilaisia tehtäviä. Niillä on aina kiistaton vaikutus koulutyöhön ja siksi niiden sisältöön ja laatuun tulisi kiinnittää paljon huomiota.

Kokeiden tehtävänä on yleensä toimia palautekeinona. Paluutieto on tarpeen oppilaille, opettajille ja sitä tarvitsevat myös suuri yleisö ja päätöksentekijät. Hyvin laadittuja kokeita voidaan käyttää yhtenä perusteena oppimisen, opetuksen, koulun toiminnan ja koko koulutusjärjestelmän tuloksellisuuden arvioinnille.

Kokeita voidaan käyttää moneen tarkoitukseen, mutta yleensä kokeenjärjestämistapa asettaa rajoituksia siihen, mitä palautetta kokeesta saa. Jos koulun ulkopuolisesta kokeesta halutaan monenlaista hyötyä, on huolehdittava siitä että on tiedollinen ja "työvoimaresurssillinen" valmius tämän hyödyntämisen tekemään.

Yleensä opettajien tulisi itse pystyä havainnonnin ja erilaisten kokeiden avulla itse seuraamaan oppimisen edistymistä, mikä on tärkein opettajan arvioinnin kohde. Koulun päättövaiheessa - kun annetaan päästötodistuksia, jotka vaikuttavat esim. jatko-opiskeluun pääsyyn - on tärkeätä että eri kouluissa annettavat arvosanat ovat yhteismitallisia. Jos arvostelun yhteismitallisuutta halutaan tukea ulkopuolisilla kokeilla, tämä edellyttää mm. (a) että kokeiden tulee olla opetussuunnitelman mukaisia (esim. ottaa huomioon suullisen kielitaidon painotus) ja (b) sisältää edustava otos koko kyseisen kouluasteen kurssista - eikä esim. vain viimeisen vuoden opetussisällöistä. Vain näin menetellen voivat ulkopuoliset kokeet antaa todellisuutta vastaavan kattavan kuvan osaamisen sisällöstä ja tasosta. Esimerkiksi sanaston osalta on yleensä kiinnostavampaa saada selville sanaston koko kuin juuri tiettyjen muutamien sanojen osaaminen. Jotta tällaisista sisällöltään valitusta kokeista saataisiin apua oppilasarvostelun yhdenmukaistamiseen, kokeet pitäisi periaatteessa pitää joka koulussa ja edustavan otoksen perusteella laskea arvosanasuosituksia. Näin tehdään Ruotsissa (ja ymmärtääkseni myös Norjassa). Kuten Ruotsin esimerkiksi osoittaa, kyseessä on suurta asiantuntemusta vaativa hanke, jonka Skolverket toteuttaa vieraiden kielten osalta yhdessä Göteborgin kielitestausr ryhmän kanssa.

Kun vuosittainen koetoiminta tehdään ruotsalaiseen tapaan, järjestelmää voidaan käyttää oppilasarvostelun yhdenmukaistamiseen ja opettajat saavat myös tietoa oman luokkansa keskimääräisestä suoritustasosta. Lisäksi tuloksia voidaan myös analysoida uusimpien testiteoreettisten mallien mukaan ja saada tietoa osaamisen vahvoista puolista ja heikkouksista. Tätä tietoa voidaan välittää eri osapuolille.

Jos ollaan kiinnostuneita vain koulujärjestelmän yleisestä tuloksellisuudesta, eikä yksityisten koulujen tasosta, puhumattakaan yksityisten oppilaiden osaamisesta tai heidän saamiensa arvosanojen yhteismitallisuudesta, riittää mainiosti otospohjainen arviointitoiminta. Tällaisesta ovat esimerkkeinä KTL:n suoritamat tilannekartoitukset ja kansainväliset vertailevat IEA-tutkimukset. Kun kyseessä on systeemitasoinen opetussuunnitelman toteutumisen arviointi, on järkevää ottaa runsas otos opetussisällöistä, jakaa ne 10-15 erilaiseen tehtävävihkoon ja rotatoida ne satunnaisesti otosluokissa. Ankkuriosoiden avulla voidaan verrantaa eri koevihkot ja saadaan tavallista suppeaa koetta moninver-

roin kattavampi otos opetussuunnitelmasta. KTL on kehittänyt tähän systeemitasoiseen arviointiin liittyvää metodiikkaa ja omaa siinä varsin korkean ammattitaidon. Vähäiset henkilöresurssit hidastavat toimintaa. Päästäisiin paljon tehokkaampaan toimintaan, jos OPH antaisi pariksi vuodeksi kunnollisesti projektirahaa kuhunkin aineeseen silloin, kun kartoitus tehdään (n. 10 vuoden välein). Ei tarvitsisi rahoittaa pysyvästi lisähenkilöitä, vaan periodeittain.

Sen kaltainen koetoiminta, jota mm. SUKOL nykyään harrastaa (ns. peruskoulukokeet) ei nykyisellään palvele mitään edellä mainittuja funktioita. Vaikka kokeet eivät palvele oppilasarvostelun yhdenmukaistamista todellisen suoritustason pohjalta eivätkä kerro oman luokan keskimääräisestä suoritustasosta, ne voisivat vaikuttaa positiivisesti opetukseen, jos kokeet olisivat innovatiivisia ja opetussuunnitelmaa hyvin heijastavia. OPH ilmeisesti asettuu tästä takuumieheksi silloin, kun antaa suosituksensa kokeiden käytöstä ja toimintaan käytetään veronmaksajien rahaa. Kun kokeet eivät palvele edellämainittuja funktioita, on syytä myös kysyä miksi ne on suoritettava tiettyinä päivinä, ylioppilastutkinnon mallia matkien.

Kun OPH miettii toimintaansa kehittämismiehistönä ja omaa osuuttaan koulutuksen tuloksellisuuden arvioinnissa, se ei ymmärräkseni voi delegoida omaa vastuutaan palautetiedon hankkimisesta kuin siten, että se varmistuu palautteen hankkimisen laadusta.

Vaikka kuinka asiaa pyörittää ja miettii, ei voi päätyä muuhun arvioon kuin että nykyisellään ylioppilastutkinto sen paremmin kuin esim. SUKOL:in koetoiminta ei toimi kunnollisena palautetiedon mekanismina. Matematiikkaolympialaiset ym. vastaavat ovat systeemitasoisien palautetiedon kannalta jopa harhaanjohtavia. Molempia pitäisi tuntuvasti kohentaa. Ainoa palautetiedon mekanismi, joka täyttää metodologiset vaatimukset, on KTL:n kansalliset ja kansainväliset arviointitutkimukset. Niitä voidaan todennäköisesti käyttää hyväksi myös tilastollisesta metodiikasta tunnetusti tarkan OECD:n koulutusindikaattorityössä.

Terveisin

Sauli